Предплата
ПЛАТНА в Чернівцях
виносить:
на цілий рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 5 рублів або 12 франків

Поодинокі числа по 12 кр. в книгарні Г. Пардінього в Чернівцях, ринок ч. 10 і в бюрі ґазет Л. Горовіца, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в пятницю.

Редакция і Адміністрация „Буковини“ находить ся в Чернівцях (улиця Петровича, ч. 2.), куда всї дописи адресувати належить. — Бюро редакциї отворене щодня від 6.—8. години вечером.

Оповіщеня і прилоги обчисляють ся по найдешевших цїнах.

Ч. 33. Чернівцї, дня 14-го (лат. 26-го) серпня 1892. Рочник VIII.

Руске шкільництво на Буковинї.

Знов минув один шкільний рік, минув, не кинувши й слїду якого небудь здобутку на поли руского шкільництва на Буковинї.

В буковиньских руских школах народних панує й доси нечуваний нїде в сьвітї нелад що-до науки рідної мови. Десяток тисяч рускої молодїжи, що марнує дорогий час, проливає надармо горячий піт над книжками, з котрих не научуєсь не то докладного зрозуміня своєї матірної мови й спроможности устно й писемно ясно висловитись, але навіть механїчного читаня; бо хто в сьвітї говорить: читалъ та ходилъ і т. п.; се нї по руски, нї по московски, анї нї по якому. А що вже сказати про силу не-руских слів, форм і не-руску складню буковиньских читанок, що сказати про цїлковитий брак граматичної і правописної науки в буковиньских школах народних? За що-ж й на що силують той бідний нарід грошевими карами й арештами, коли він заставить свою дитину до якої небудь хосенної роботи, замість щоб марнувала дорогий час за такою наукою? Всякі заходи сьвідомих і щирих прихильників народної просьвіти, щоби положити вже раз конець сему лихови, натрапляють не тілки зі сторони збаламучених Русинів, москвофілів і румунїзаторів, але навіть і зі сторони найвисшої краєвої власти шкільної, котра одним словом могла вже зарадити сему невідрадному станови, перепони; бо справа правописна мов на умисне й доси не полагоджена, хоть початок нового року шкільного за плечима, хоть більш сть учителїв помимо аґітациї москвофільскої й румунїзаторскої висказалась за правописию фонетичною.

Надармо вижидають Русини отвореня міскої а і прибіцяної вже православної школи народної з руским викладовим язиком в Чернівцях.

Надармо ждуть Русини й доси отвореня руских паралельок при черновецкій ґімназиї.

Надармо чекають буковиньскі Русини й на запроваджене відповідних книжок в черновецкій учительскій семинариї, де м-учителї рускої мови сповняють тільки волю свого директора-румунїзатора на шкоду руского шкільництва.

Надармо вичікують бук. Русини запровадженя науки рускої мови в середних школах у Радівцях, Сучаві і в Чернівцях, де єї ще не учать, або як у школї реальній і дяківскій, де учать московского язичія.

Надармо визирають буковиньскі Русини руских викладів на відділї богословскім.

І не дивно, над руским шкільництвом рішають чужі неприхильні розвоєви нашого народа люди. В місцевих і повітових радах шкільних верховодять ворожі Русинам елементи. Повітові інспектори — крім одного однїського, проти котрого неперестанно рие волошня — самі чужі люди, а між ними як раз в руских повітах один москвофіль, другий румунїзатор а третий ляхоман, котрі й старають ся тільки о те, як би придушити всякий поступ на поли нашого народного шкільництва.

В краєвій радї шкільній рішає голос румунїзаторский, ворожий народній просьвітї рускій, яко найможнїйшій опорі проти румунїзациї. В сїй радї засїдає по шести роках припадково яко заступник кат. віроісповіданя один Русин, а аж 5 Волохів, решта самі Нїмцї. Власне тепер опорожнене одно місце фахового чоловіка і ми цїкаві, чи покличе ряд на те місце Русина, чи як попередного разу, Нїмця, що ще й не видів Буковини, і таким способом найбільше на Буковинї число Русинів і руских шкіл знов остане без нїякого знатока-заступника, й рада краєва й на далї рішати ме про Русинів без них а по волї найзавзятїйших ворогів-румунїзаторів.

Отсе сумний, страшний образ нашої культурної застої під конець 19. столїтя, в час найбільшого поступу просьвітного на цїлім сьвітї.

Що-ж на се наші посли? Доки думають вони вижидати нераз вже обіцяного а не додержаного сповненя наших найжизненнїйших потреб? Поки позволять вони нашим одвічним ворогам тримати руский нарід в темнотї? Жадаємо від них в імени незрячих братів рішучого кроку, щоби не скінчив ся й новий рік шкільний в такий сумний для руского шкільництва на Буковинї спосіб як минувший.

Дописи.

Волоска лїтература на плечах Русинів.

(Письмо сьвященника православного.)

Позвольте і менї дещо правдивого навести на довід гнету Русинів румунїзаторами, чим я хочу доповнити докази, наведені в книжцї п. С.

По сьвітах.

Істория, кажуть, не повторює ся. Ледви чи так! чи не певнїйше буде мовити, що істота історії повторює ся, та тілько повторюючись завжде переберає ся в инші форми. Доказів на се можна, здає ся, назбирати чимало, та щоб не довго і не далеко ходити візьмемо хоч сучасне примушування Росиєю маси жидівского народу виселяти ся куди очи, аби не в Росиї: хиба сучасна примушена емиґрация жидів не єсть в своїй істотї та самісенька емиґрация маврів з Іспанії, або гуґенотів з Франциї? Правда — форми не ті; з окола наче-б то трошки гуманнїйші; замість огню — тепер помогає філантропия... Банкер-жид барон Гірш орґанїзовав у Лондонї товариство і дав величезний капітал на запомогу жидам переселяти ся з Росиї до Америки. Гіршове товариство гадає за 25 років виселити з Росиї більш трох мілїонів жидів. Уряд росийский згодив ся на таку емиґрацию, обіцяючи навіть жидам-переселенцям видавати пашпорт... без... гроший!... От і вся істория! коротка вона, як переказувати; але яка вона довга про характеристику усего сучасного ладу і житя в Росиї! яка вона не вимовно жалїстна, скорбна, тужлива і без краю варварська!... На самім кінцї „гуманного“ XIX. віку примушують три з половиною мілїони людий покинути той край, що став їм рідною землею! відцурати ся від того, в чому люди знаходять найвисше щастє — від родини!... Подумайте лишень, хто спроможен думати, поміркуйте коло сего пекельного факту!... „Жиди, кажуть нам, навіть так каже неяка будь темна маса, а більшість осьвічених росиян, більшість росийскої преси, велика болячка, ґанґрена на живому тїлї народа.“ Коли-б і справдї так було, та хто-ж тому винен, як не полїтичний та не социяльний устрій державний і вже-ж не на самих жидів повинна падати кара за него... Коли сегодня можна так виселяти жидів, так що перешкодить завтра так само заходити ся коло Нїмців, Чехів, Поляків, Українців і т. д.?.. Сего не трудно сподївати ся, бо се-б було дїйсне торжество тої „национально-православної“ ідеї, тої „самобитної“ культури росийскої, що хто з великого лїбералізму, та ще з більшої темноти зове ідеєю „загально-людского обединенія“, а хто „общерускостию“ і котре є нїчо більш, як дїйсне ґанґрена варварского превподобленя і неволення народів під один „кнут“. Жиди в Росиї нинї майже зовсїм безправні люди і росийска темнота не може, чи не хоче спостерегти, яке се велике лихо для усеї людности держави! Пишучи коротку хроніку, — ми не будемо вдавати ся в подробицї сего лиха; а переходимо до инших сумних та лиходїйних ознак і фактів житя в Росиї.

Ще не минуло торішне страшенне народне лихо — голод — а вже друге — опановало Росию! говоримо про холеру. Холеру не треба вважати за лихо самостійне і несподїване. Холеру натомість, правда, занесено до Росиї з Перзиї, але занесено саме в відповідний час і на такий ґрунт, що спріяв розросту холери, яко консеквентному добутку голодовини і злиднїв народних. Торішний голод знищив і державу з фінансового боку і з боку народно-економічного побиту і винищив в народї міць та енерґию. Народний орґанізм знесилений голодом не спроможен спротивляти ся холері і иншим недугам. Голод завжде і скрізь по сьвітах веде у слїд себе тяжкі і заразливі хвороби на людий.

Торішний голод, — будучи натуральним добутком полїтичного і социяльно-економічного устрою, вже взяв ще до холери страшенну контрибуцию і ще візьме величезну. Мабуть війна з голодом, чи не більш коштувала Росиї, як війна з Туреччиною 1877 р. З державного скарбу на голодних видано 125 мілїонів, та з приватних жертв не меньш 25 мілїонів рублів. Опріч того з урядових вісток знаємо, що в державних доходах було торік недобору більш сотнї мілїонів рублїв, та в торговлї закордоном і в инших операциях Росия проти звичайного недобрала через голод, ще більше. Одначе головна річ ще не тут, не в отсих 350 мілїонах, а в тій страшенній руїнї сільскої господарки, якої зазнало 20 ґуберній, якої тепер зраховати зовсїм не можливо!.. і після якої вельми-вельми не скоро одужає сільска господарка.

Дашкевича „Die Lage der gr.-or. Ruthenen in der Buk. Erzdiöcese“ і в виводах православного сьвященника в „Буковині“ під титулом „Пастирске посланіє митрополита Мораря“.

Ходить іменно о то, щоби Русини застановили ся над невідрадною дійстностию, що між тим, коли руска письменність в цілій австрійскій Руси так повільно розвиває ся, а наукової літератури майже нема, — ми приневолені піддержувати нашими грішми і нашим розумом чужі літератури: польску, московску, мадярску і німецку, — а що найдивнійше, найсмутнійше і найпостиднійше, — навіть волоску літературу, котра перед нашими очима і нашим потом зароджує ся і взростає і на котрій на нашу погибиль виобразовують ся нові румунізаторскі сили.

Нім наведу доводи, звертаюсь до моїх достойних собратів сьвященників, а особливо до тих, що не з злої волї і байдужности а з незнаня обставин підтримують волоскі заходи і прошу їх, щоби зарадили злому, щоби отверто сказали: bis da und nicht weiter!

Candelă, foaiă bisericească, трактуюча самі самостійні волоскі наукові статї (з виїмкою 4—5 ексцерптів з „Странника“ московского) удержує ся передплатою з скриньок церковних по 4 зл. річно, а що більша половина парохий руских, то рускі мужики проти своєї волї і відомости удержують своїми грішми волоску літературу.

Amicul poporului, organ a societăţii pentru lăţirea de cunoscinţe folositóre, розсилає ся курендами консисторскими до кождого приходства.

Călindariu, видаваний тов. „Academiă ortodocsă“, в котрім питомцї-Волохи заміщують патриотичні статї волоскі, житеписи славних Волохів і т. д., розсилає ся офіцияльно по два примірники до кождої церкви і до кождого приходства.

Eparchialschematismus, „архимандритом Мироном“ виштудероване unicum, з зволошеною назвою осіб і місцевостий, находить ся в кождій приходскій канцеляриї.

Евангелия, служебники, требники і инші церковні книги спроваджують за дорогі гроші Волохи-сьвященники і в руских церквах аж з Букарешту, Яс і Сібія.

Fóaia ordinăciunilor în afacerile Archidiecesei, доходить кождого духовного і з виїмкою славетних „Посланій“, писана виключно по волоски.

Виданя періодичні тов. „Şcoală română“ кольпортують поодинокі протоєреї на візитациях і впихають їх за високу ціну силою своєго „престоятельства“ і руским сьвященникам.

З скриньок церковних, одже по більшій части за рускі гроші закуплено мишам на снїданє до бібліотек церковних отсї волоскі книжки: Lepturariŭ românescu de Arune Pumnul — 6 зл. Dogmatica de Alexiu Comoroşanŭ — 6 зл. Manualu de întroducere în sf. cărti ale Test. vech. de J. Oncilu — 3 зр. Istoria naturală — 40 кр. Omiletică de V. Mitrofanoviciŭ - 6 зр. Critica verbală — 2 зл. Catechese de Stefanelli — 15 зл. Ermineutica biblică — 2 зл. Tălcuire noului testamentu — 2 зл. 50 кр. Liturgică 2 зл. Istoriă biblică, Istoriă vieţeĭ luĭ Isusu Christosu, Crestinească învătiătura a năräouriloru, Invătiătura ortodocsa din religiunea creştinească de S. Andrievicĭ. Fondul religionariŭ de I. Onciulŭ etc.

З руских книжок закуплено лиш одиноку книжку „Православное ученіе хрістіянской вѣри“ від Самуила Андрієвича 1879, котра становить все, що Русини придбали для своєї духовної лїтератури. Вправдї видав ще впр о. Манастирский „Молодого Проповѣдника“, але ся книжка вже офіцияльно не розсилалась.

Всї наведені книжки зовсїм злишні для руского сьвященника і руского мужика, але не злишні наші гроші, бо без них не могли вони друкуватись; без руских гроший не мали би єї виданя і одну сотку відбирателїв, а навіть вже чисто национальна „Gazeta Bucovineĭ“ і чисто национальна „Biblioteca bucovineană“ не може обійтись без рускої помочи, котру з'єднує собі пів'офіцияльним підступом.

Навіть музика волоска зродилась і віджила не волоским заходом, а виключно майже нашим о. Ізідором Воробкевичем, що обдарував Волохів незлїчимими композициями духовними і сьвітскими і напечатав кілька підручників співу і лїтурґий. Співаки з „Armoni-ї“ то половина Русинів, а найлїпші співаки-питомцї і діріґенти, то завжде Русинами.

Ми Русини, що нашими грішми, нашими заходами, нашим розумом, трудом і потом підтримали і уможливили волоску письменність з ущербом і запущенем нашої власної, ми тепер в тій самій письменности прозвані „нігілїстами, зайдами і унїятами“ і нас вже відтручують, коли ми не вирекаємо ся нашої рускої народности і жадаємо своїх прав.

Гейби російским указом з 76 року, так поступає вже кліка волоска з резиденциї против нас: лиш ми можемо видавати поважні твори — для вас доста молитвенничка за 12 кр! На Буковинї суть православними лиш Волохи, а як якісь там зайди, горлають що є і Русини, то най ті Русини образують ся на наших волоских книжках!

Чи-ж не ясно для нас Русинів, що нам вже нема жадного виходу, що нам або пропадати, аби іти собі своїми дорогами?

Перегляд полїтичний.

В цїлій Австриї як у Відни, так в Будапештї, а також у всїх столицях країв коронних день уродин цїсарских сьвяткувано торжественними богослуженями і льояльними маніфестациями. Дальше і в престолних городах за границями австрийско-угорскої держави, особливо в краях на балканьскім півострові в Константинополи, Атинах, Білградї і Цетинії сей день обходжено сьвяточно у відповідних кругах. В Константинополи великий майстер церемоний і ґенерал-ад'ютант в імени турецкого Султана зложили желаня на руки австрийского амбасадора. Вечером відбуло ся приняте у австрийского амбасадора барона Каліче, на котрім явили ся всї репрезентанти держав заграничних присутні в Константинополи. В Білградї на богослуженю в каплици австрийского посольства явив ся президент мінїстрів Пашич. В Німеччинї відбув ся ґалевий обід в Потсдамі, на котрий запрошено австрийского амбасадора Сехенія разом з цїлим персоналом амбасади. Підчас обіду цїсар Вільгельм підніс тоаст в честь цїсаря Австро-Угорщини. Він висказав свою велику радість з тої причини, що торжество ґвардиї припадає власне в той сам день, як родини австрийского цїсаря. „Австрійский цїсар — зказав цїсар Вільгельм — є сьвітлим приміром войскових і монархічних честнот, та найблагороднїйшого сповнюваня обовязків. Союз між цїсарем Франц Іосифом а мною, се найбезпечнїйша запорука европейского мира!“

Після послїдних вістий „N. fr. Presse“ спільні делеґациї мають бути скликані аж на 1. жовтня. Причиною проволоки було се, що угорский парлямент, котрий збере ся аж 26. вересня, мусить попередно вибрати своїх делеґатів.

Старо-ческий орґан Hlas Naroda приніс неімовірну вість, що ґр. Таффе наслїдком нарушеного здоровля уступить з мінїстерства справ внутрішних і лишить ся тілько при президиї мінїстерства. Кандидатами на уряд мінїстра справ внутрішних вичисляють намістника Долїшної Австриї ґр. Кільмансеґа і намістника Чехиї ґр. Туна. Орґан Ріґера замітив при тім, що покликане ґр. Туна на мінїстра справ внутрішних було би дуже важним порішенем корони і правдоподібно ґр. Тун був би також наслїдником ґр. Таффого на президентурі мінїстрів

Німецкий цїсар, на основі зложеного канцлером ґр. Капрівим справозданя, спротивив ся проєктови устроєня всесьвітної виставки в Берлинї. В Reichsanzeiger-і оголошено справоздане ґр. Капрівіого, в котрім німецкий канцлер каже, що до успішного пере-

---

Ще на провеснї сего року стали виразно визначати неминучі добутки голоду; по голодних країнах показали ся тяжкі хвороби на людий: перш за все прокинув ся тіфус. З великою силою гайсав він не тілько по краях голодних, а перекинув ся навіть і до неголодних країн, через котрі переходили маси голодних; н. пр. в Растові на Дону. Тут тіфус так лютовав, що в одному лишень шпиталї було більш тисяча недужих і вмерло на тіфус кілька лїкарів. Добре хазяйнував недуг і в Харкові і по Харківщинї, а вже про Самарщину нїчого й балакати!... Там, як кажуть, і Бог відступив ся! За три місяцї тілько в двох волостях занепало на тіфус 3835 коїб!... За тіфусом пішла цинґа і ходила з великою силою по Харківщинї і по иншим країнам. На решті з початку червня прокинула ся холера! Посунувшись вельми шпарко і з великою лютостию співдня на північ, переважно Волгою, по голодним краям, холера за 1½ місяця обгорнула величезний обшир від кінця південного Кавказу аж за Вятку; се так сказати, коли-б на впростець, так і то-б було більш 500 миль!! Перша холера прокинула ся в великім містї Баку, що стоїть на березї Каспийского озера. Лютовала вона тут хоч не занадто вельми, одначе так переполошила мешканців, такого страху на них нагнала, що з 120 тисячів людности покинули місто і повтїкали куди очи цїлих стотисячів!... Навіть поліцияпти втїкали і ґубернатор мусїв закликати поліциянтів з Тифлиса, даючи незвичайну платню — по 50 руб. місячно! За тиждень холера була вже в Астрахані (ґубернске місто там де Волга вливаєть ся в Каспийске озеро), а через три днї і в Саратові і т. д. З якою силою холера лютує, знати з того, що по урядовим звісткам за перших десять день липня вимерло: в Баку і Биля більш 800 осіб, в Астрахані більш 1500 осіб, в Саратові більш 900 осіб. Великому лютованню холери в Астрахані і в Саратові вельми богато запомогла ворохобня темного натовпу, збаламученого, як кажуть урядові і приватні звістки, „крамольниками“, се-б то анархистами чи що!,.. Що інтелїґентні люди баламутили і підбивали темну масу при ворохобнї, можна гадати з того, що одного учителя дївочої ґімназиї в Саратові притягли до слїдства за участь в ворохобнї.

Народна ворохобня почала ся з Астрахан 21. червня; 28. червня вона скоїла ся в Саратові і з відтіля пішла і по повітових містах і навіть по деяких селах. Істота єї скрізь та сама. Темна маса поняла віри баламутам, що холери не було й нема, що єї вигадує уряд на те тілько, щоб перетруїти голоту; підкупив лїкарів, побудував шпиталї, хватає туди людий дужих і хоронять навіть живих, обсипуючи їх вапном. Легковірний натовп кинув ся бити лїкарів, фельшерів, аптикарів; навіть повбивав і таких людий, що здавали ся єму за лїкарів; руйновав і палив шпиталї, аптеки, преважні доми, кидав ся на поліцию і адмінїстрацию. Військова сила спинила ворохобню і буде військовий суд! Можна сподївати ся, що і Саратовцї і Астраханцї бачити — муть шибеницї. На таку думку наводять нас приказы Нижне-Новгородского ґубернатора ґенерала Баранова: сей, колишний „радікал“ виступив з приказами дїйсне „радікальними“ і дїйсне циничними. З таким цинізмом не виступав, не то що черногорский ґубернатор Анастасаєв, а навіть граф Муровієв, утихомирюючи р. 1863 повстання на Литві. Хоч як лютовав Муровієв, хоч як богато повішав людий, але-ж вішав по присуду суда, хоч і військового! Який би там не був суд він завжде лїпше самовласти адмінїстративної. От слово в слово, що каже на кінцї свого приказу ґубернатор Баранов: „коли, крий Боже, користуючись з легковіри і глупоти темних людий, — хто небудь встигне зрушити лад; я військовою силою втихомиру; привідцїв і баламутів повішу зараз же на місци, а инших, (що брати муть участь у ворохобнї), люто покараю, на очах в усїх. „Хто мене знає, додає ґенерал Баранов, той пійме віри, що я виконаю отсю обіцянку.“...

З сего приказу знати, що звичайний закон, який забороняє в Росиї карати, на горло прилюдно ґубернатор Баранов нехтує; а з сего, як і з инших наказів і вчинків знов знати, що єму надано диктаторскої власти. Одначе холера не злякала ся ґубернаторскої диктатури і 6. липня завітала до Нижного-Новгороду. В сїм містї що року с 15. липня відбуває ся великий, на цїлий

веденя такого діла треба однодушного пересьвідченя о его користи для німецкого промислу і загального пожертвованя, а сего в Німеччині нема.

Російский дневник „Новое Время“ оголосив вість, що небавком наступлять заручини молодого короля сербского Александра з наймолодшою пяти-літною дочкою чорногорского князя. В такий спосіб хочуть перевести проект, щоби оба двори білградский і цетиньский помирились між собою, і таким способом закінчились би інтриґи з обох сторін. Мілан противить ся сему проектови одруженя.

Вже давнійше догадувало ся, що між Росиєю а Хинами заключено в справі Паміру тайний договор, тепер же появили ся вісти, що Хинці відпродали російскому правительству цілий простір памірскої високорівні аж до гір Гіндукуш. Хиньске правительство удає, мов би нічого доси не знало о тім, що Росияне посунули ся наперед на памірскій території, а впрочім заявляє, що ціла одвічальність за сю справу паде на адміністрацию хиньского Туркестану.

В Білграді повстала нараз політична буря. В часї неприсутности молодого короля, радикальний кабінет Пашича зложив правлїнє по півторалїтнім істнованю в руки реґенциї. Димісию кабінету Пашича принято і зложено вже новий кабінет. До него входять: Авакумович, президия і справи внішні; ґен. Боґичевич, міністерство війни; Стоянович, скарб; Альковчич, міністерство публичних робіт; Бошкович, просьвіта; Рибарич, справи внутрішні; Величкович, судівництво і Ґлоздич, торговля.

З Африцї знищено бельґийску експедицию Годістера. Доносять про се так: „Араби знищили війска держави Конґо під Бена-Камба на полудневій захід від краю Бакуба. Годістера мучено через три днї, а відтак відрізано ему голову. Лише два Европейцї змогли втечи“.

Дрібні вісти.

(Маневри) відкликано задля великої спеки. Наше войско вернуло в середу назад до Черновець.

(Рада міста Черновець) вибрала на довірочнім засїданю делеґатів до Львова, котрі мають повитати цїсаря іменем столицї Буковини. До делеґациї увійшли: президент міста, чотирох радних і — яко представителї народностий — Німец др. Рот та секретар ради суду краевого Волох Морар. Представителя народности рускої не вибрано, так як би в Чернівцях не було зовсїм Русинів.

(Руский театр) під управою Биберовича приїзджає в суботу, дня 27. н. ст. серпня до Вижницї і вже в суботу відбуде ся І. представлене. Дирекция заповіла 6 представлень, а то: „Барон циганьский, Мікадо, Ґаспароне“. і три народні вельми добрі песи: „Запорожець за Дунаю, Різдвяна ніч (опера Лисенка) і Хто винен“. В недїлю, 28. серпня відбуде ся друге представлене, у вівторок трете, в четвер четверте, в суботу пяте, а в недїлю 4. н. ст. вересня шесте. Руский театр на Буковинї, се гостина дуже рідка і тому надїємо ся, що публика місцева і з окрестности прибуде громадно на ті представленя З сеї рідкої нагоди повинні в найбільшій мірі Русини покористати, позаяк нїчо лїпше не зворушить людьского серця і не збудить патриотичного чувства як народний театр То-ж не сомнїваєм ся, що наші тамошні Русини не пожалують нї труду нї гроша, щоби лиш позабути на щоденні личні клопоти і ублагороднити свої чувства. Також маєм повну надїю, що наші артисти будуть заохочені численною присутностию публики еще колись загостити до Вижницї.

(Нова читальня) має бути заснована в Рускій Молдовицї заходами наших щирих патриотів-учителїв Михайла Сиротюка і Ілії Ілюка. Желаєм їм щастя до так хосенної народної працї і надїєм ся, що всї сьвідомі селяне громадно самі в члени повступають і других несьвідомих своїх братів до сьвітла притягнуть.

(Страшна спека) панує від кількох вже днїв не лиш у нас, але і в цїлій Европі, а особливо дась сильно відчувати по великих містах, де камінє і мури розпалюють ся і ще більше еї піддержують У Відни доходила теплота до 38 степенів, в Туринї було 36, в Врешиї 37. Очевидно, що серед такої спеки бувають і часті випадки наглої смерти або безпосередно в наслїдок удару сонця або в наслїдок якоїсь иншої причини, викликаної спекою. У Відни падали люди як мухи на землю, а декотрі гинули від разу. Декотрі лиш омлївали, декотрі діставали корчів серця, а инші знов падали від разу трупом. На зелїзници згинуло 365 курий і дві качки, котрих везено на торг. В Кіярі в Італиї зійшов з розуму від спеки якийсь капраль і застрілив ся. В Берлинї, Парижи, Буданештї і т. д. гинуло богато вояків під час вправ, то-ж і не диво, що у нас відкликанн тепер маневри.

(Новий міст зелїзничий) вибудовано сего року на Прутї під Неполоківцями на границї Галичини і Буковини. Міст збудовано на місци зірваного перед трома роками підчас повени моста системи Шіфкорна. Довжина его виносить 190 метрів, цїлий збудований з кутого зелїза і опирає ся на трох сильних стовпах. Дня 7. липня відбула ся проба нового моста, почім віддано его до ужитку.

(Двацятьмілїонова спадщина.) В р. 1885 помер у Відни Требиньский, котрий крім дібр в Хорватиї, Славониї і Дальматиї, лишив 1,150.000 зл готівки. Тому, що нїякий наслїдник не зголосив ся, фіскус обняв спадщину і продав добра в хосен скарбу. Аж сего року зголосили ся сестрінцї покійника, котрі до тепер мешкали в Варшаві і вони думають вести процес відразу в Відни, в Задарі і в Загребі. Спадщину обчисляють на 20 мілїонів рублїв і хотять еї відобрати австрійскому скарбови. Справу сю веде вже варшавский адвокат Ґрадовский.

(Знахор.) Від мая с. р. в Закрувку за Вислою під Краковом поселив ся „чудесний“ лїкар Леонард Мидляховский, 76-лїтний старець, родом з Мостиск. За ним слїдила вже довший час полїция, однак не мала ще доказів, як він лїчить. Аж від служби зелїзничої дізналась, що він має якісь свої тайні способи лїченя. Тогди его увязнено. Він признав ся, що лїчив зілєм і такими способами, котрих він нікому не розповість. Способів тих навчив ся він з книжки, котру дістав по батьку і котру держить у такім сховку, що нїхто еї не найде, і нікому він еї не покаже, хоч би ему і не знати скілько платили. При ревізиї найдено у того дурисьвіта ріжні слоїки і лїки з зіля. На рецептах підписував він свое імя на відворот та ще додавав скромний титул: радник здоровля. Мидляковский був у войску вахмайстром, а потім ресиціентом сторожи скарбової. Давнійше волочив ся він по Львові і мабуть по краю зі своїми лїками.

(Приготовленя до принятя цїсаря у Львові.) „Дїло“ пише, як слїдує: Підчас равту в палатї соймовій буде огород міский ілюмінований бальонами хиньскими, різнобарвними лямпіонами, чашами з огнем, сьвітячими фестонами, огнями бенґальскими і т. и. Лямпи на цьвітових грядках будуть уложені симетрично, а на серединї будуть сьвітла творити цїсарску корону. Загалом горіти буде в огородї міскім 15.000 сьвітел. Конець унії люблиньскої буде ілюмінований смолоскипами, смільними бочками, а на версї буде горіти велика ватра. Як звістно, буде цїсар переїздити стрийским парком. Одже комісия ухвалила удекорувати альтану в горішній части парку, а цїлий огород прикрасити хоругвами, маштами і т. д. Найгарнїйше прибрано палату соймову. Роботи приготовляючі майже вже кінчать ся. Декорация так представляє ся: Клїтка сходова і цїлий притвір буде вистелений килимами; довкола уставлено високі екзотичні ростина. Сьвітло буде подвійне ґазове і електричне. На версї і по боках ґруп, що прикрашують перед палати, будуть горіти електричні сонця. Всї коридарі в серединї будуть покриті дротяною сїткою до осьвітленя електричного. Саля соймова цїлком змінилась. Фотелї і столи винесено, помість зрівнано, льожі закрито перскими килимами. На місци крісла маршалківского стоїть величавий престол. Помість вкритий килимами всхідними темнїйшої краски від тих, що закривають стїни. Цїсар, прибувши до палати, пійде насамперед до салї соймової, де відбудуть ся представленя і принятя. З відтам перейде до вестібуля, де відбуде ся cercle двірский, а відтак удасть ся до сальонів маршалка і возьме участь в рецепциї і бали. — Сторожа горожаньска буде складати ся з 22 відділів по 100 людий. Орґанізация всїх відділів буде переведена ще сего тиждня.

(История головної виграної.) Як раз тому десять лїт помер в Берні купець Л. Каф і лишив вдову з дїтьми без помочи. Лишив ся по нїм якийсь льос кредитовий і з тим пішов син Кафа до контори продати его. Там показалось, що льос той виграв 150.000 зл. Радість вдови і дїтий годї собі уявити. Вона тепер зажила лїпше і дала дїтям порядне образоване, а донькам гурне придане Лишилось ще їй 50 кілька тисяч, а ті пожичила вона на малий процент якомусь Сореровн. Він платив їй до недавна правильно відсотки. Аж минувшої пятницї він застрілив ся, бо наробив тілько довгів, що не мав уже з чого віддати. Через те, кажуть, і 50.000 зл. вдови Кафової пропадає.

(Холера.) В виду того, що холера появила ся вже недалеко від нашої границї, бо в Люблинї, одже лиш на кільканацять миль від границї, то осторожність у нас повинна тепер бути

сьвіт відомий ярмарок. Ще в червнї міністри радили ся, чи не лїпше-б було під час холери спинити ярмарок, на котрий приїздить велика сила купцїв з Азиї?... Прирадили собі, що спиняти не треба, а то инакше державний скарб зазнає великої шкоди. 15. липня ярмарок відкрито, але, як знати се з часописів, „чужоземні купцї, зовсїм не приїхали і навіть простих робітників бракує.“

З усего знати, що холера задасть Росиї більшої шкоди нїж торішний голод. Певна річ, що холера ще не розгорнула всю ширину своїх лиходайних крил; але й тепер вже що дня вмирає близько двох тисячів людий, н. пр. 14. липня вмерло 1866 осіб, що буде далї? Уряд очевидно борить ся жваво з епідемиєю, але боротьба та, коли що й запоможе, так хиба на час; а що-б радикально викоренити лихо, треба ужити радикальних відповідних причин заходів. Такий авторитет, як Петенкопфер, каже, що „занедужуваню на холеру спріяє усе те, що знесилює орґанізм, недостача в добрій їжі і т. д., а ще більше спріяють психичні ефекти, що пригноблюють дух людский.“.. На отсї причини в Росиї нїколи не було недостачі і нїгде не знайдемо так вельми пригнобленого духу і знесиленого злиднями житя народного, — як на Українї! Значить найлїпший лїк проти холери воля; воля духу і слова, воля совісти і житя. Всего отсего саме й бракує на Українї, а через те можна гадати, що холера, пішовши по Українї (вона вже прокинула ся на Дону, в Харківщинї і в південній Польтавщинї) покосить людий більше нїж де інде!... Згадаймо тілько, що цїла людність України (Українцї, Поляки, Чехи, Жиди) пригноблені, придушені, зрабовані і зниволені!

От тепер то й випадає на долю української інтелїґенциї реально довести фактами свое прихиленя до рідного народу. Торік українска інтелїґенция сего не довела: на впаки! вона довела, що далекі рязонцї та тульцї і инчі для неї близші нїж рідний свій нарід! Вона збирала і посилала жертви на голодних до ґрафа Толстого; але не чула, не бачила стогону і голодної смерти рідних харківцїв і вороніжцїв!... Що-ж! коли українска інтелїґенция звикла жити з чужого голосу і з чужого розуму!... Тим то ми не вельми дивовались, що Українцї підписували адрес ворогу української национально-народної ідеї, панї Христї Альчевській!! Чи не час би вже панове, вернути до господи? А коли каже полїтизм, коли „общерусское благо“, що прикривають собою властиво деспотизм і гидку асимиляцию, милїйші вам, так хоч ненадуживайте іменем українського народу. Лїпше бути собою прилюдно, але сьвідомо, нїж служити, хоч би й не сьвідомо, а едине через темноту, ворогам рідного краю!

Людина.

ще більша як доси. Не дай Боже, щоби та пошесть появила ся при теперішній спеці! Люди гинули би, як мухи. Нехай же і зверхности громадскі доглядають як найострійше того, щоби в громадах був порядок і чистота і нехай кождий чоловік окремо стереже ся добре всего, що могло би зажкодити его здоровлю. В Росиї слабне вже холера в декотрих сторонах, але за то ширить ся в нових. В Петербурзї виступає вона чим раз сильнїйше. Після урядового обчисленя занедужує все ще в цїлій Росиї на день пересїчно по 8000 людий, а з тих половина умирає. Особливо остро виступає ще холера на Кавказї, в краю доньских козаків і в сторонах як Самара, Саратов, Симбирск, Вятка і Оренбург. В кождій із тих ґуберній умирають сотки людий на день. В харківскій ґубернії вибухли були в послїдних днях досить грізні розрухи з причини холери. В містї старобельску рознесено холеричні бараки, а в селї Голодаєві кинулись були селяне на лїкарів і побили їх недозваляючи, аби вони десінфекционували їм їх хати. До обох тих місцевостий вислав ґубернатор войско і приказав арештувати виновників та розвести слїдство судове. Після урядових донесень появилась холера також і в тверскій ґубернії; там занедужало 6 осіб, а з тих 2 померло. З найновійших вістий виходить, що холера виступає досить сильно в Франциї, хоч урядово не хотять того признати. Особливо сильно має вона виступати в Гаврі, з відки занесено еї кораблем до Антверпиї з Бельґії. В Руан померли два арештанти з вязниці на холеру. З Гамбурґу доносять, що і там мабуть появила ся холера, бо оногди занедужало там 22 осіб серед ознак холери, а з недужавших померло 7.

(Перша в Галичинї жертва холери.) Перед кількома днями одна великопаньска родина росийска переїздила з кількалїтною донечкою границю австрийску. Тому, що вони приїздили просто з осель, навіщених холерою, то всї їх річи десінфекционовано машиною. Одже в тій високій температурі, в якій відбувала ся десінфекция, згинула марно — велика воскова лялька дївчинки, бо зовсїм стопила ся. Дївчинка дуже плакала, що холера забрала їй любу товаришку.

(Нове винайденє войскове.) Маринарка француска робить тепер проби з т. з. системою стрілів оптичних, котра в короткім часї може викликати наглячу потребу реформи артилереї всїх войск европейских. Мимо всяких улучшень в новочасній штуцї артилерійскій, був спосіб правленя стрілами все ще не достаточний. Основував ся він на безпосереднім мірепю оком, причім точність стрілу зависїла від спосібности міряючого, а мірене забирало богато часу, вимагаючи скорих рухів і зручности артилериста. Тій то хибі зараджує нова система, винайденя францускогo капітана Фреґати, де Фрейсе. Він примінює до артилерії щось в роді фотоґрафічної camera obscura. Предмет цїли хапає люнетка і переносить его на відповідно уміщену таблицю. Міряючий видить образ предмету цїлком виразно і потребує лише пересуванем шрубок перенести той образ оптичний на саму середину таблицї, а куля вистрілена з гармати, трафить певно в цїль. Цїла маніпуляция дуже проста і вигідна, а не вимагає нї великої науки, нї довгих приготовлень. Крім того артилерист, правлячий гарматою, може бути коротковидний і мати лихий зір, точність зору заступить єму сочка люнети і він може давати самі цїльні стріли. Також значну користь подає нова система тим, що дотеперішні великі стрільницї, позволяючі обіймати часть видокруга, по тім винайденю цїлком непотрібні. На будуще вистане при дулї гармати малий отвір, куди можна би пересунути люнетку. Збільшає то значно безпечність обслугуючих корабельні пушки. Вже від двох лїт робить правительство францускі проби з тою новою системою. З початку уживано еї до маринарки, а тепер уживають з великим поводженем і при артилериї пільній. Французи пересьвідчені, що система оптична піднесе в десятеро певність стрілів і викличе переворот так в артилериї морскій як і пільній. Капітан де Фрейсе працює над тим винайденем вже від многих лїт. З початку стрітив ся він з недовірієм в кругах войскових. Той сам офіцир предкладав вже від 1866 року безуспішно заведенє системи карабінів маґазинових, принятих тепер майже всїми державами.

(Анальфабети в европейских армиях.) Мимо шкіл народних і примусу шкільного число анальфабетів в европейских армиях ще дуже велике. І так між 1000 рекрутами в Австриї було в 1890 роцї 236 анальфабетів, в Угорщинї 340. Найгірше стоїть під тим взглядом Сербия з 793 анальфабетами на 1000 рекрутів. Противно Швеция, де лиш 3 анальфабетів випадає на 1000 рекрутів, дає доказ, що може добра система наукова в школах народних. Що число анальфабетів не зависить від числа шкіл доказує Франция, що в 1880 роцї мала найбільше народних шкіл в Европі, а однако виказала в згаданім роцї 95 анальфабетів на 1000 вояків. По Швециї наступає Данія з пересїчним числом 54 анальфабетів на 1000 рекрутів, відтак Німеччина з 6 і Швайцария з 11. В Росиї числять 708 анальфабетів на 1000 рекрутів в Італиї 420, а в Бельґії 159.

(Межи божевільними і сам з розуму зійшов.) Коли в заведеню божевільних в Бреший в північній Італиї лїкарі одного дня, як звичайно, обходили недужих, здивували ся не мало коли до них приступив директор сего заведеня, також лїкар, і казав собі подати ножицї, бо, каже, треба недужим порозтинати голови та подивити ся на їх мозок. Показало ся, що й сам директор зійшов з розуму, і его треба було так само, як і тих нещасливих, котрих він до недавна доглядав, замкнути до окремої келії.

(Живцем замурований.) Страшна пригода зтала ся в гутї фірми Фоґля у Вартберзї, в долинї ріки Мірц в Стирії. Кілька днів тому назад направляли в тій гутї горна (печі, де перетоплюєсь руда) і проводи огневі, та через неосторожність замурували в такім однім проводї живцем робітника Пахера, Аж по двох днях оглянулись, що робітник десь пропав. Зараз загасили огонь в гутї і розвалили провід, і дійстно знайшли там нещасливого чоловіка, спаленого вже на вуголь. По виломаних цеглах пізнали, що Пахер хотів силою видобути ся з проводу і став виломлювати цеглу, але видко, нїчого не міг вдїяти. В справі тій веде ся тепер слїдство.

(Бомба динамітова.) Страшне нещасте лучило ся на площи Цеза в Неаполи. З два тисячі людий зібрало ся на тій площи, щоби придивити ся огням бенґальским, які там палили на честь св. Альфонса. В хвили, коли мали запалити огонь штучний, розляг ся в воздусї страшний гук, а рівночасно закричала товпа людий. Хтось кинув між людий бомбу динамітову і вона убила десятеро людий, а сорок покалїчила. В натовпі удало ся виновникови утечи.

(Скарб.) З Ясла доносять, що там дня 5 серпня вечером, коли копали фундаменти за містом, над дорогою до цегольнї, над рікою Яселкою, найшли дві дївчини півтора кварти старих дукатів бельґийских і голяндских з 1600 і 1650 року. Дукати переважно великі, майже 4 рази більші як австрийскі. Жиди купили їх за безцїн, длятого староство поручило відобрати несовістним купцям ті старі гроші. Жандармерия відобрала вже жидам 200 штук таких дукатів.

(Нове паливо) винайшли тепер в Анґлиї. Воно далеко дешевше як вуголь і далеко менше треба. Роблять его з нафти. Еї мішають з якимись хемічними тїлами, огрівають до 260 степенів і в тім горячу з мішанини тої робить ся тверда маса, котру відтак крають на цеголки. З паливом тим, кажуть, дуже велика вигода на кораблях. Корабель, що брав перше 1000 тон угля в дорогу, буде брати тепер лише 200 тон таких цеголок.

(Убійство в приступі божевільности.) До Карльсбаду приїхала була сими днями Американка Аліция Крокер з Чікаґо з своїм сином і слугою та замешкала в т. зв. „королевзкій віллї". Оногди в ночи, коли Крокер спала, зійшов нараз еї син з розуму і задушив спячу матїр на постели. В тій хвили пробудив ся і слуга а побачивши, що діє ся, почав кликати о поміч. Зараз позбігали ся люди, але не могли вже нещасливу матїр відратувати. Божевільного сина відставлено зараз до шпиталю.

(Народний забобон.) Кілько разів проявить ся в Розиї холера, то в декотрих селах там повтарають давний звичай, уживаний против холери: оборюють село — дївчатами. По обох кінцях села кладуть тогди в ночи костри, зливають їх нафтою і запалюють. Відтак запрягають до сохи двоє невинних дївчат, а ті тягнуть соху довкола села; їх поганяють паробки, а перед ними іде стара вдова з образом в руцї. Опісля стають против церкви і молять ся. А що то дїєсь в ночи, то люди будять ся, а побачивши сьвітло, думають, що то „огонь і налякані вискакають з домів. По звичаю саме так повинно бути. В тім переполосї лежить спасенє перед холерою, бо тахих наляканих людий, не приймає ся нїяка пошесть. Так роблено і тепер; в однім селї, Крилатскім, парубки ще і кричали „мір (помір) горить", а люди думали, що „двір горить", і перепудили ся так, що скоро лиш холера до них прийде, то мабуть не один із самого страху помре.

(Кілько дїтий єсть на земли!) Лїкарска часопись „Zdrowie подає такий образок" статистики. Річно родить ся на цїлій земли 36 мілїонів дїтий, то значить, що м нути приходить на сьвіт 70 осіб. Один анґлїйский статистик робить собі з того такий жарт. Як би ми — каже він — всї ті дїти, що на рік родять ся, уложили в колиски, а колиски уставили рядом одну коло другої, то ряд той обняв би цїлу землю довкола. Або знов, як би так матери з тими дїтьми стали переходити одна за другою перед нами, то хоч би на мінуту переходило їх 20, одже на годину 1200 дїтий, то треба би сидїти цїлий рік, щоби побачити ледви шесту частину тих всїх дїтий. Дїти, що були би на початку такої процесиї, самі зачали би скорше ходити заким би нам показано одну шесту часть всїх тих дїтий; а тїти на кінци того ряду вже мали би по 6 лїт.

(Руский театр.) В послїдній хвили узнаєм, що руский театр з причин від дирекциї независимих не приїде до Вижницї на 27. н. ст. серпня, але аж у вівторок, 3. н. ст. вересня.

Цїна збіжа.

В Чернівцях платили дня 26. н. ст. серпня 1892-го р. за 100 кільоґрамів найлїпшої:

пшеницї	7.50— 8.—	зл.
жита	5.50— 5.70	„
ячменю	6.—— 6.50	„
вівса	4.90— 5.—	„
ріпаку	9 50— 9.75	„
конюшини	7.75— 8.—	„
кукурудзи	5.—— 5.15	„
гороху	7.—— 8.--	„
оковити	14.——14.50	„

Курс монет

дня 26. н. ст. серпня 1892-го р.

дукат	5.62	5.70	зл.
рубель папер.	1.20½	1.21½	„
наполеондор	9 48	9.53	„
100 марок	58.50	58.70	„

Антоній Табакар і Ґаіна

торговля коріня, вина і делїкатесів

в Чернівцях, ринок,

поручає свій богатий склад **кави, полудневих овочів, росийского чаю, шоколяди, руму Ямайки,** та всяких **розолїй і лїкерів.**

БОГАТИЙ СКЛАД ВИНА

гуртом і подрібно, по особливше знижених цїнах. — Постійний склад ріжних **товарів з хиньского срібла.**

Одинокий склад і аґентура для Буковини

ц. к. пр. фабрики господарских машин

Clayton-a i Schutleworth-a

Відень і Лінкольн (Анґлїя).

Льокомобілї, всякі плуги, молотїльнї, машини до оїйби, кошеня і тереблення кукурузи, млинки, млини, сїчкарнї, сикавки, помпи і т. д.

Найлїпшій і найтанший олїй до машин.

Видає і відповідає за редакцию: Сільвестер Дашкевич. З печатнї Г. Чоппа.